

Društvo narava Pohorja
Velika Mislinja 15
2382 MISLINJA

Državni zbor Republike Slovenije
Predsednica mag. Urška Klokočar Zupančič
Šubičeva ulica 4,
p.p. 636
SI-1102 LJUBLJANA

Zadeva: za boljšo prihodnost živali

Spoštovana gospa predsednica, mag. Urška Klokočar Zupančič, spoštovani zbor!

Na vas se obračamo na osnovi javnega povabila k sodelovanju pri strokovnem posvetu **za boljšo prihodnost živali**, ki bo v vaših prostorih 16.1.2023. Na posvetu želimo sodelovati s pisnim prispevkom in tako prispevati k izboljšanju možnosti ohranitve prostoživečih živali, podpiramo pa tudi prizadevanja za izboljšanje življenjskih pogojev vseh vrst gojenih živali.

Varstvo narave je v Sloveniji ustavna kategorija, ki ga na širši ravni določa Ustava RS v 73. členu (varstvo naravne in kulturne dediščine), varstvo živali pred mučenjem pa tudi v 72. členu (zdravo življenjsko okolje). Varstvo prostoživečih živali podrobneje ureja zakon o ohranjanju narave (ZON – UPB1) s kasnejšimi popravki in spremembami, v posameznih delih pa še nekateri drugi zakoni.

Živali kot del naravne celote

Živali so del narave in njihovega ohranjanja ni mogoče zagotavljati brez ohranjanja narave kot celote. Varovanje posameznih vrst, rastlinskih ali živalski, pa ni uresničljivo brez ohranjanja njihovega življenjskega okolja. Prizadevanja **za boljšo prihodnost živali** so torej nujno povezana s prizadevanji za ohranjanje narave kot celote ter z ohranjanjem ekosistemov in biotske pestrosti kot njihove ključne sestavine.

Varstvo živali in naravovarstvena zakonodaja

Za Slovenijo je značilno, da ima na področju varstva narave razmeroma dobro zakonodajo, ki pa jo slabo uresničuje. To je še posebej pereče na področju medresorskega usklajevanja naravovarstvenih nalog. Slovenija se je ob vstopu v Evropsko unijo in določitvi območij Natura 2000 zavezala k sektorskemu upravljanju območij narave, kar pomeni, da vsak sektor prispeva svoj delež na svojem področju. Praksa je žal daleč o tega. Na prvem mestu kaže omeniti kmetijsko področje, saj najhitreje izumirajo živalske in rastlinske vrste, ki so značilne za kmetijsko krajino. To so vrste katerih življenjsko okolje so cvetoči travniki, visokodebelni

sadovnjaki, drevesni osamelci, drevesne živice, grmišča, mlake in mokrišča. Veliko nerazumevanja je tudi na področju urejanja voda, kjer še kar naprej spremljamo regulacije vodotokov, ki povzročajo nesorazmerja v pojavljanju vode v pokrajini in hkrati povzročajo propadanje vodnih in obvodnih ekoloških sistemov, katerih sestavni del so tudi živalske vrste. Neodzivnost za sodelovanje in prevzemanje odgovornosti se kaže tudi pri resorju za turizem, kar je še posebej vidno pri razvoju gorskega turizma in turizma v varovanih območjih narave. Namesto sonaravnega in trajnostnega turizma, ki bi bil sprejemljiv in celo dobrodošel dejavnik v povezavi z varovanimi ali zavarovanimi območji narave, se še kar naprej dogaja agresivni tip množičnega industrijskega turizma, ki samo dodatno obremenjuje in ogroža naravo. Ob vsem tem nesodelovanju različnih vladnih resorjev, prizadevanja kadrovske in finančno podhranjenega resorja za varstvo narave ne morejo biti dovolj učinkovita.

Biotska pestrost in podnebne spremembe

Značilnost naravnih ekoloških sistemov so ekosistemske storitve ki nam omogočajo preživetje na planetarni in lokalni ravni (proizvodnja kisika, ponor ogljikovega dioksida, čiščenje in regeneracija ozračja, regulacija podnebja, zadrževanja in čiščenja voda, oprashaevanje rastlin....) za prizadete ali okrnjene ekološke sisteme pa je značilno, da začnejo njihove ekosistemske storitve pešati in lahko celo izostanejo. To vprašanje je pomembno zato, ker lahko samo z ohranjeno naravo in dobro delujočimi ekološkimi sistemi zagotavljamo doseganje ciljev ukrepov za blaženje podnebnih sprememb. Za ta namen so torej potrebna dodatna zavarovana, in strokovno upravljana območja narave. Enako velja tudi za uresničevanje prihajajočih novih predpisov s področja obnavljanja narave.

Opraševalci, prehranska varnost in samooskrba

Po podatkih številnih raziskav v svetu (**šesto množično izumiranje vrst na planetu**) in mnenju številni domačih strokovnjakov, najhitreje izginjajo živalske vrste, ki jih označujemo s skupnim imenom **opraševalci**. To so večinoma prosto živeče žuželke, delno pa tudi domače medonosne čebele. Za uspešno oprashaevanje v različnih kmetijskih dejavnostih (sadjarstvo, vinogradništvo, poljedelstvo, vrtnarstvo, travništvo, zeliščarstvo....) so potrebne različne vrste oprashaevalcev, ki so evolucijsko prilagojene oprashaevanju določenih vrst ali skupin rastlin. Samo s široko pestrostjo oprashaevalcev lahko dosežemo popolno oprashaevanje rastlin v kmetijskih kulturah in v naravi. Od uspešnosti oprashaevalcev je odvisnih 60 do 70 odstotkov pridelane hrane tako doma kot v svetu. Brez oprashaevalcev ni preživetja ljudi na globalni ali na lokalni ravni, kot tudi ne samooskrbe (lokalno pridelana hrana, kratke transportne poti).

Živali in hrup v naravne okolju

Poleg izgubljanja življenjskega okolja, je hrup v naravnem okolju najhujša oblika ogrožanja živali. Področje varstva pred hrupom v naravnem okolju urejajo različni predpisi: Zakon o motornih vozilih, v delu, ki se nanaša na označevanje vozil, Zakon o ohranjanju narave, v delu ko gre za višine kazni za prekrške, Uredba o prepovedi voženj v naravnem okolju, v delu, ki se nanaša na hrup ki ga povzročajo motorna vozila ter Zakon o eksplozivnih in pirotehničnih izdelkih, ko gre za uporabo pirotehničnih sredstev v naravnem okolju. Omenjeni predpisi niso dovolj učinkoviti saj ne zagotavljajo ustreznega označevanja vozil, učinkovitega nadzora na terenu in tudi ne predvidevajo ustreznih kazni. Zaradi takega stanja so prosto živeče živali, še posebej ogrožene in zavarovane vrste, vedno bolj ogrožene in mnoge že na robu preživetja ali pa so bile lokalno že iztrebljene. To velja tudi za vrste, ki so varovane z evropskimi direktivami in za katerih ohranjanje so bila določena posebna varstvena območja Natura 2000.

Primer Pohorje

Za ilustracijo na kratko predstavljamo razmere na Pohorju, stanje pa je podobno tudi drugje v Sloveniji. Pohorje je strnjeno gorsko območje, ki je zaradi izjemnih naravnih in krajinskih vrednot domačega in mednarodnega pomena že več let v pripravi za zavarovanje kot Regijski park Pohorje. Na njem so določena ekološko pomembna območja, območja naravnih vrednot, območja Natura 2000 ter zavarovani gozdni rezervati. Na tem območju se že več let dogajajo vožnje z motornimi vozili v naravnem okolju, poleti predvsem z različnimi vrstami motorjev, štirikolesnikov in drugih terenskih vozil, pozimi pa predvsem z motornimi sanmi. Vožnje z motornimi vozili povzročajo več vrst škode v naravi, ključnega pomena v odnosu do prosto živečih živali, pa je povzročanje hrupa. Tovrstne vožnje so prepovedane, vendar so zaradi neustrezne zakonodaje (označevanje vozil, višina kazni) in nezadostnega nadzora na terenu, vedno pogostejše in resno ogrožajo obstoj ogroženih in zavarovanih živalskih vrst. Na temo ustreznega in hitrega reševanja problematike voženj in povzročanja hrupa v naravnem okolju, je bilo v Sloveniji v preteklosti že veliko razprav in pozivov odgovornim k reševanju zadev, vendar so bili vsi dosedanji poskusi neuspešni. Zadnje posvetovanje na to temo, ki ga je organiziralo Partnerstvo za Pohorje, je bilo oktobra letos v Mislinji, njegovi zaključki s konkretnimi predlogi za izboljšanje razmer, pa so bili posredovani Vladi RS.

Zaključki

Zaradi navedenega Društvo narava Pohorja ocenjuje, da država Slovenija ni dovolj učinkovita pri izvajanju naravovarstvene zakonodaje za zaščito ogroženih in zavarovanih prostoživečih živali in da ne zagotavlja njihovega ugodnega ohranitvenega stanja na posebnih varstvenih območjih Natura 2000 po domačih in evropskih predpisih. Zaradi nedoseganja naravovarstvenih ciljev je Slovenija že prejela več opominov evropske komisije. Zato je potrebno nujno in učinkovito ukrepanje, predvsem pa boljša koordinaciji med različnimi vladnimi resorji.

Poziv Državnemu zboru

Društvo narava Pohorja je o problematiki varstva narave, še posebej v zvezi z nedovoljenimi vožnjami v naravi in nujnostjo ustanovitve Regijskega parka Pohorje, že večkrat, samostojno ali v sodelovanju z drugimi društvi, seznanila DZ in Vlado RS, nazadnje s pismom 30.5.2021. Žal so bili dosedanji pozivi in predlogi neuspešni. Zato Društvo narava Pohorja ponovno poziva DZ RS da s svojimi delovnimi telesi in v sodelovanju z Vlado RS čimprej zagotovi posodobitev naravovarstvene zakonodaje, poveča njeno učinkovitost in zagotovi izvajanje nadzora na terenu.

Pripravil

Mag. Matjaž Jež, prof.biol.

Hedvika Ogris
Društvo narava Pohorja
Predsednica

Mislinja, 9.1.2023